

waarover wij als kerkeraad niet competent zijn te oordeelen. Wij moeten dat overlaten aan hen, die de Heere boven ons gesteld heeft. En waar Ds Holwerda voor de Synode niet buigen wil, en meent 't beter te weten, daar vindt hij hem schorsingswaardig. Niet competent! Niet de kerkeraad waakt over de belijdenis der kerk, maar de Synode. Deze spreekt immers met profetische bevoegdheid, van Christus haar gegeven? En waar Ds Holwerda in verzet komt tegen deze hogere vergadering, is hij schorsingswaardig. Zoo worden ook door dezen broeder alle argumenten en al het bewijsmateriaal ter zijde gelegd. Hij heeft ook meegebeden om de leiding van den Geest, en heeft niet geprotesteerd, toen afgesproken was de leeruitspraken te toetsen.

Zoo verliep de eerste kerkeraadsvergadering. De woordvoerders van dezen avond hadden hun besluit reeds genomen. Hij is schorsingswaardig! Ik weet, dat Ds Holwerda dien avond diep geschokt naar huis ging, omdat er ambtsdragers waren, die op serieuze argumenten niet meer ingingen, die van geen toetsing wilden weten, die hem schorsingswaardig vonden, zonder hem aan te hooren en te weerleggen. Maar ik zelf ging ook bitter ontgoocheld naar huis. In de Acte van Vrijmaking stonden die ontzaglijke woorden, waartegen ik altijd nog in verzet was gekomen, omdat ik het niet gelooven kon: „sedert geruimen tijd opgemerkt hebbende het bederf in de Gereformeerde Kerken in Nederland, zoowel in de vermindering of verloochening van de op Gods Woord gegronde geestelijke politiek, orde en discipline of tucht der kerk, als in de verbastering van de leer, waarop gefundeerd is de bediening van de Heilige Sacramenten naar de verordening van Christus in Zijn Woord; en in het thans wel bevestigde misbruik der kerkelijke tucht, welke stukken naar onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis (art. 29) alle raken de merkteekenen der ware kerk”. Zie, dat had ik maar niet kunnen gelooven. Maar nu kreeg ik de werkelijkheid voor oogen. Ik had nu zelf gezien, dat ambtsdragers vlerkant hun ambt verloochenden, en hun belofte van het bevestigingsformulier schonden door te weigeren een dienaar des Woords te hooren, en naar zijn betoog te luisteren. Zijn gewetensconflict interesseerde hun niet, hoewel hij krachtens roeping was „een ster in de rechterhand van Christus”, aan de gemeente gegeven, om haar tot Christus te leiden. Zij verloochenden ook de zelfstandigheid der plaatselijke kerk, welke hun was toevertrouwd, en gaven de regering der kerk over aan een Synode als opperkerkeraad. Zij vonden hem eenvoudig schorsingswaardig, omdat hij zich verzette tegen de macht, die Christus over hen gesteld had. Zij zagen de presbyteriale kerkregering niet meer, die Christus aan Zijn gemeente gegeven heeft. Zij wilden wel dienaren dezer Synode zijn, maar niet dienaren van Christus, hun eenigen Bisschop en Heere, aan Wien zij verantwoording schuldig waren, wat zij met dezen dienaar des Woords gingen doen. Zij gaven ook de belijdenis omtrent de ware kerk prijs, waarvan wij een levend lidmaat zijn en eeuwig blijven zullen. Ds Holwerda moest maar vrijwillig heengaan, ja waarheen? Zoolang wij belijden, dat buiten haar geen zaligheid is, en dat ieder schuldig is zich bij de ware kerk te voegen? Over dat waarheen bekommerden zij zich niet. Conformereren of heengaan. En zoo niet, dan zou het gaan naar Art. 79 en 80 van de K.O.

Na deze kerkeraadsvergadering kwam ik in de crisis, omdat de keus niet meer te ontloopen was. Ik dacht aan het woord van Dr Ridderbos: „eer verdorren uw rechterhand”. Maar ik wist, dat mijn handteekening nu komen zou of in de afzettingssbul van Ds Holwerda, of onder de acte van vrijmaking. Dat was niet meer te ontwijken. Ik wist nu heel zeker: Zij gaan het doen naar artikel 79 en 80 van de K.O. En zij doen het zonder één argument weerlegd te hebben, zonder zijn bewijsmateriaal ontzenuwd te hebben. Zij gaan hun ambt niet bedienen naar Christus' bevel en opdracht, maar zij worden uitvoerders van den wil van hun lastgevers. En in zulk een crisis heeft een mensch niets aan beschouwingen, aan meeningen, aan theorieën. Neen, dan wordt hij geconfronteerd met het Woord Gods en met de Belijdenis, maar bovenal met God, Die in den hemel woont en met Christus, den eenigen Herder en Bisschop der gemeente. En in zulk een crisis komt de rechterstoel van Christus voor oogen — wat hebt gij geloofd van de kerk, van het ambt, van de tucht? En hoe hebt ge er naar gedaan, toen het er op aankwam? Hebt ge uw ambt recht bedienend, toen ge te maken kreeg met een conscientiekreet van uw medebroeder en medebedienaar des Woords? Hebt gij hem recht gedaan? Hebt ge zijn argumenten getoetst, en naar zijn bewijsmateriaal geluisterd? En alzoo geconfronteerd met Hem, Die de Rechter is van hemel en aarde; heeft Hij mij op den weg der gehoorzaamheid gezet, en mij geleerd wat gelooven wel is. Gelooven is doen, gelooven is gaan naar het gebod. Gelooven is alleen maar zeggen: Dit is zonde voor God. Ik doe er niet aan mee. Ik geef geen broeder prijs aan de openbare schande van scheurmaking, die niet eens meer gehoord wordt, aan wien men zelfs geen ruimte geeft, om in den kerkelijken weg zich te stellen, voor wien men den weg van Art. 31 eenvoudig afsnijdt — conformeerden, of er uit. Ik had de crisis ontloopen. Ik had niet direct

gekozen, toen de hoogleraren Prof. Schilder en Greijdanus waren afgezet. Ik had niet recht-uit gesproken van den Heere, voor Wien hun vonnis niet kon bestaan. Nu kon ik niet meer zwijgen. En ik vroeg een mond om te spreken, rechtuit over wat ik geloofde van de kerk en van het ambt en van de tucht, om te spreken naar Zijn Woord. En Hij gaf een mond. Het was de eerste schrede op den weg der vrijmaking.

Dit fragment van die eerste kerkeraadsvergadering schreef ik „om den lof des Heeren te vertellen”. Ja, want ik meen dat juist in onze vrijmaking ook een nieuw licht is opgegaan over „De Reformatie”. Wie het perswerk heeft gevolgd van den man, die vooral na 1934 haar kolommen vulde, die ziet nu duidelijk en klaar, dat hij geen eigen blad had om een eigen kring te vormen, maar dat hij „De Reformatie” gebruikte om met elkaar toch Gereformeerd te zijn, en met elkaar te blijven bij de Gereformeerde belijdenis, omdat op alle fronten de strijd tegen de belijdenis was begonnen. Hij gaf geen „moete beschouwingen”, en kwam niet met „nieuwe ideeën”, maar hij kwam als een Schriftgeleerde, die, „in het koninkrijk der hemelen onderwezen is, als een heer des huizes, die uit zijn schat nieuwe en oude dingen voortbrengt”. Hij werkte met anderen mee, om te laten zien, hoe fijn het was Gereformeerd te mogen zijn, en welke rijke beloften er liggen voor hen, die de Schriften belijden als het onfeilbare Woord van God. Hij werkte mee met zijn groote talenten om den rijkdom der Schriften te zien, en de schatten der belijdenis te toonen. En dat velen naar hem luisterden, kwam maar niet vanwege zijn groote denkkraacht — menschelijke denkkraacht heeft nog nooit gewonnen voor het koninkrijk Gods — maar kwam, omdat hij overtuigde met het Woord Gods zelf. Ook uit zijn perswerk bleek, dat hij de kerken wilde dienen, en dat hij ons allen wilde meertrekken op den weg der gehoorzaamheid. Hij geloofde — dat bleek uit zijn artikelen — aan den triomf van het Woord Gods, en geloofde, dat dit Woord alleen de getrouwen zou vergaderen. Men spreekt vandaag over „kerkelijke leiders”, en over „fanatieke leiders”, en men kijkt dan allereerst naar „De Reformatie”. Maar hij wilde nooit kerkelijke leider zijn, en wilde geen „Schilderiane” kweken. Dat bleek juist in de Vrijmaking. Toen hij de vijf vragen kreeg te beantwoorden met een categorisch ja of neen, toen deed hij, wat hij geloofde dat recht was. Maar hij schreef niemand. Hij spoorde niemand aan zich vrij te maken. Dat deed hij evenmin als Prof. Greijdanus. Hij zei simpel: Doe wat de Heere vraagt. Laten predikanten en kerkeraden hun ambt recht bedienen. Zij moeten de Synodale stukken bestudeeren en bewijzen, dat zij opzieners der gemeente zijn. En hij gaf het over aan den Heere en zag toe, wie er kwamen, en wie er gehoorzaam werden aan Hem. Als hij een zaak verdedigd had, dan was het de zaak der kerk. Vandaar ook zijn groote vreugde, toen het werk der vrijmaking zoo rijk gezegend werd. Hij zag daarin den triomf van het Woord Gods. Het werk der „Reformatie” droeg toch vruchten. Toch vruchten, hoewel van Augustus 1940 „De Reformatie” was weggevaagd. Toch vruchten, want nu bleek, wie zijn artikelen „mool” hadden gevonden, die zich door zijn werk Anstätze gegeven zagen voor hun eigen werk op den kansel en de catechistie, en wie er door geleerd hadden zich met hart en ziel aan de Schriften te wijden, en aan de bestudeering der Belijdenis. Voor wie „De Reformatie” alleen maar „mool” was geweest, en alleen maar werkmateriaal verschaft, die wilden na de vrijmaking haar niet meer lezen, die ontdekten nu ineens hoe verderfelijk dit blad eigenlijk wel geweest was. Het gejuich was ineens verstomd, en Prof. Schilder was plotseling niet meer de „defensor fidel”, zooals Prof. K. Dijk hem eens noemde. Maar voor wie „De Reformatie” een prikkel was geworden, om de Schriften te onderzoeken, die zeiden in het crisissuur der Geref. Kerken niet: „wij volgen Schilder”, maar

zij namen, mee door hem geleerd, de Schriften en de Belijdenis en de Kerkenorde, om het daar alleen mee te wagen. En onder hen waren eersten en laatsten. Maar ieder maakte een crisis door. Want juist „De Reformatie” had hen mee geleerd om kerk en belijdenis serieus te nemen, hen mee geleerd op het voetspoor van Luther en Calvijn, van De Cock en Kuyper, dat het bij een conflict in de kerk alleen mag gaan om het Woord Gods, hen mee geleerd, dat niemand ooit de kerk mag uitloopen, maar slechts gehoorzaam heeft te zijn aan den Heere, hen mee geleerd, wat revolutie en wat reformatie was. Ik durf dan ook gerust te zeggen, dat juist de Vrijmaakten het meest geworsteld hebben met de kerk en met het ambt, en het meest gezwogen hebben over de vraag: gaan wij nu den weg der gehoorzaamheid, of den weg der revolutie? Juist zij, die zich mee hadden laten onderwijzen door „De Reformatie” wisten het zoo goed, en juist zij hadden de kerk des Heeren zoo lief. Zij, die smaadden — en het nog doen — van een „Schilder-fractie”, hebben nooit begrepen, dat deze menschen nooit met een man zouden meegegaan zijn om aan den Heere ontrouw te worden, en de eenheid van Zijn kerk te verbreken.

En nu de vrijmaking is geweest gehoorzaamheid aan den Heere en het zoeken van de ware kerk, en het bewaren van het ambt om de gemeente tot Christus te leiden, nu het in de vrijmaking gebleken is, dat het ons niet ging om menschen, maar om den Heere, nu kunnen wij ook op de rechte wijze dankbaar zijn voor „De Reformatie”, dat zij mede een instrument geweest is in 's Heeren hand „tot opbouw van Zijn lieve gemeente”. Nu kunnen wij ook op de rechte wijze dankbaar zijn voor een man, hoogleraar en hoofdredacteur die niet zichzelf gezocht heeft, maar het pad der gehoorzaamheid weer liet zien..... en dat pad ook zelf betrad. Het pad der gehoorzaamheid, zooals de Schrift ons dat heeft bekend gemaakt. Immers „al deze boeken alleen ontvangen wij voor heilig en canoniek om ons geloof daarnaar te reguleeren, daarop te gronden en daarmee te bevestigen”. Dankbaar? Ja! Want wie den kerkelijken strijd van de laatste jaren serieus heeft gevolgd, die heeft gezien, dat de bewijsovervoering der zaaksgerechtigheid gegeven is aan hen, die zich mochten vrijmaken. Deze bewijsovervoering der zaaksgerechtigheid heeft ook „De Reformatie”. Het is zonneklaar gebleken voor wie werkelijk zien wil, dat de „Reformatie” geen zaakje verdedigt, maar de zaak des Heeren. Dit is haar roem van den Heere. Hij heeft dan ook in Zijn genade haar jeugd vernieuwd „als eens arends jeugd”. Hij deed haar in 1945 weer verschijnen. Velen versmadden haar, velen vinden haar verderfelijk, velen negeren haar. Maar laten wij hopen, dat zij ook in de toekomst trouw blijve, en alzoo dienstbaar blijve aan den opbouw der heiligen. Ook dan, als een keer aan „K. S.” de pen ontglipt. Maar deze belofte hebben wij alleen, als wij het geloof bewaren, en in 's Heeren wegen gaan. Dat geldt nu ook voor „De Reformatie”, en voor ons allen, ja voor de gansche kudde! Zie dan mag „De Reformatie”, en dan mogen wij er nog velen meestrekken misschien op den weg der gehoorzaamheid. Want wij moeten blijven zoeken de gansche kudde. Dat is de breede oecumenische taak, welke „De Reformatie” zich ten doel gesteld heeft. Laten wij haar daarin steunen met geheel onze ziel en meewerken, ieder op zijn eigen plaats, aan de samenvergadering der kerk, den Heere vreezende als Zijne knechten, en wakende totdat Hij komt.

„De Reformatie” gaat vandaag misschien meer door kwaad gerucht dan door goed gerucht. Best, als zij maar blijft verspreiden den onnaspeurlijken rijkdom van Christus.

De Heere stelle haar ook in de toekomst tot een rijken zegen!

v. d. B.

Kerkrecht: Veel kerk en weinig recht? (II, slot)

Dat „De Reformatie” inderdaad reformeerd heeft gewerkt blijkt, om ons in dit artikel daartoe te bepalen, uit de leiding die ze gaf inzake Christus' koningsrechten in Zijn kerk. Maar daarbij zien we niet op menschen; 't is ook hier: Hem, uit Wien alle dingen zijn, zij de eere en de dank.

Vóór de synode van Assen (1926) is er in ons blad weinig over 't kerkrecht, zijn beginselen en toepassing te vinden. Algemeen wordt in de kerken aanvaard het Woordgetrouw geacht kerkrecht, zooals het door alle voormannen van de Doleantie was voorgestaan. Is er al eens sprake van polemic, dan geschiedt zulks niet tusschen leden van de Gereformeerde Kerken onderling, maar met die van de Ned. Herv. Kerk.

Als dr V. Hepp in „De Reformatie” van 12 December 1924 (5e jrg. no. 11) het boekje van prof. Slotemaker de Bruïne, „Ned. Herv. Kerkrecht” (in de serie Pro-Ministerio) recenseert, schrijft hij: „De aantekening op bl. 6: „De onderstelling in D.K.O. art. 31 is onbestaanbaar. Wanneer een besluit bewezen wordt te strijden tegen het Woord Gods, dan wordt het niet genomen of het wordt herroepen”, — doet groote oogen opzetten

en vragen: rekent de schrijver dan in 't geheel niet met de kerkelijke werkelijkheid?” Die kerkelijke werkelijkheid houdt dus volgens dr Hepp in, dat een meerdere vergadering inderdaad besluiten kan nemen en doorzetten, die met Gods Woord strijden. En dit niet alleen kan doen, maar ook metterdaad doet, want de recensent spreekt van een kerkelijke werkelijkheid. En dit is voor hem zoo evident, dat hij bij ontkenning van dit feit groote oogen opzet. Voorts ligt in zijn recensie, dat hij toen niet uitging van de gedachte, dat indien een besluit eventueel strijdt met Gods Woord, dit moet bewezen worden zoo, dat de vergadering, die het besluit nam, nu ook zelve overtuigd is, en dus dat besluit terugneemt — van deze totaal ongereformeerde, de hiërarchie kronende opvatting, zooals ze later verdedigd is door prof. Nauta, en door hem en andere „leiders” is opgedrongen aan misleid wordende synodelen en kerken, die gehoorzaam bogen voor wat hun als professoraal-kerkelijke wijsheid werd verkondigd, moet prof. Hepp in dien tijd nog heelemaal niets hebben. Later, als prof. Nauta het Doleantie-kerkrecht ook op dit punt verloochent en doodgewoon op het hiër-